

del češkega kulturnega in političnega programa. Knjižica sama na sebi je tudi dokaz, da se razmerje med Čehi in Slovaki boljša. Znano je, da so Slovaki cela stoletja rabili češki književni jezik in se šele v štiridesetih letih preteklega stoletja odcepili od Čehov, na veliko škodo obema plemenoma. Tudi krivde je bilo precej na obeh straneh. V teku časa so Slovaki več, nego je bilo treba, naglašali svojo posebnost in sanjarili o pomoči severnega strica, Čehi pa se nejevoljni in tudi po nemarnosti niso zanje brigali. Mlajše pokolenje, ki bolj realno misli in več dela, skuša pri Čehih in Slovakih popraviti, kar se da. Posebno se mlajši Slovaki učijo od Čehov narodnega dela in iščejo tudi pri njih naravne zaslonbe, na Češkem in posebno na Moravskem pa imajo res mnogo požrtvovalnih prijateljev.

Podrobnosti te poučne knjižice ne spadajo semkaj. Omenjam samo, da Madžari skušajo svoje cilje doseči tudi s tem, da vlada izdaja že dvanajst let časnik „Slovenské Noviny“, ki so že nekaj let dnevnik. Podoben ilustrovani tednik „Vlast' a Svet“ v madžarskem duhu izdaja pa vlada že dvajset let. Denar za to se jemlje iz konfiskovane glavnice uničene „Matice Slovenske“ (t. j. slovaške).

Kakor drugod imajo tudi Slovaki najhujše nasprotnike na domačih tleh, namreč „zemane“, t. j. kmečke plemiče, ki hočejo s tem ostati gospodje, da se madžarijo, in pa Žide. Nov dokaz, kako važno je povsod gospodarsko vprašanje. Treba je braniti ne samo narodni jezik, ampak tudi narod, po katerem jezik živi.

*M. Murko.*

**Profesor dr. Marian Zdziechowski: Die Grundprobleme Russlands.** Literarisch-politische Skizzen. Aus dem Polnischen übersetzt von Adolf Stylo, Gymnasialprofessor in Krakau. Akademischer Verlag. Wien, Leipzig 1907.

Krakovski vseučiliški prof. Marjan Zdziechowski je ruski Poljak, ki je študiral na Ruskem in mnogo občeval z ruskimi pisateljskimi in svobodoljubnimi krogi. Že v dijaških letih se je odločil za spravo in prijateljstvo med Rusi in Poljaki na podlagi verskih in нравnih idealov najboljših pisateljev obeh narodov, kar v dobi najhujšega reakcionarstva na Ruskem ni bila malenkost. Ko je v Krakovu opazoval, kako ovirajo tako približevanje Poljaki s tem, da ne poznajo Rusov in drugih Slovanov, Slovani pa zopet s tem, da imajo krive pojme o Poljakih, ustanovil je v Krakovu „Klub słowiański“ kjer se je najprej tako mnogo in temeljito predavalo o najrazličnejših slovanskih vprašanjih kakor nikjer drugod, in je bil tudi duševni oče izvrstnega mesečnika „Świat słowiański“, ki že tretje leto izpolnjuje svojo nalogo, da seznanja Poljake s slovanskim svetom, med njim pa brani tudi poljsko stališče.

Ako torej tak mož napiše obširno delo o „ruskih problemih“, t. j. o glavnih in posebno izvornih idejah, ki jih nahajamo pri ruskih pisateljih in mislilcih od časov Katarine Vel. do naših dni, zasluži seveda največjo pozornost vseh ljudi, ki se hočejo bolj temeljito seznaniti z ruskim duševnim in tudi političnim gibanjem. Lahka hrana ta knjiga ni. Zdziechowski ljubi poljske in ruske mesijaniste in se vsled tega posebno ozira na one novejšje ruske pisatelje, ki so polni slovanskega misticizma. Vendar Rusi so narod, pri katerem je še vera posebno živa. Evangelija se je oklenil tudi tak anarhist in poseben nasprotnik cerkve kakor Lev Tolstoj. Koliko ljudi pa pri nas ve kaj o Vladimiru Solovjevu, izvornem mističnem filozofu, ki vidi v Tolstem — Antikrista in med drugim gori za spravo med rusko in rimsko cerkvijo? Kdo pozna génijalnega pesnika in filozofa Merežkovskega trilogijo „Krist in Antikrist“, ki pobija Gorjkega in pozitivizem ruskega razumništva? Take reči, brez katerih ne moremo Rusov prav razumevati, nam razlaga Zdziechowski v svojih

črticah in zatorej se ne bomo preveč čudili apokaliptičnim naslovom dveh poglavij na koncu: Der Antichrist, Christus ist auferstanden! In dobro je, da nas po takih našem mišljenju težko pristopnih potih vodi mož, ki je sam slovanski mistik, če se tudi ž njim ne strinjamo. Sicer pa hodi tudi on po zemlji, ko opisuje jedro nazorov drugih pisateljev in pa politične dogodbe, kakor za Poljake in Ruse tragično poljsko vstajo l. 1863., nesrečno reakcionarno politiko Aleksandra III., panazijatske sanje, katerih konec nas je tako osupnil, in najnovejše boje proti samodržavju in pa nihilizmu vladnih krogov ter proti banditizmu zaslepljene druhali.

Posebno zanimalo bo slovanske kroge poglavje „Gegenwart und Zukunft“, kjer Zdziechowski razlaga, zakaj se Poljaki v tako kritičnih časih, kakor so bila zadnja leta, držijo in morajo držati Rusije, dasi vladni krogi še vedno ne morejo in nočejo popustiti kratkovidne protipoljske politike, napredne stranke pa se tudi niso lotile takoj dela, da izbrišejo ta „greh“ iz ruske zgodovine, kajti ta izraz rabijo sami najboljši ruski možje. Mislim, da danes ni več treba dokazovati, koliko so grešili tudi razni veliki „Slovani“ na zahodu in jugu, ki si niso upali kritično presojeti žalostnih razmer med obema največjima slovanskima narodoma. Komu so služili, povedal je Zdziechowski pač najkompetentnejši mož, ministrski predsednik Witte nehote, ko se je branil, da nima proti Poljakom nikakih predrasodkov, ali „bei uns (t. j. pri ministrih in v vseh vladnih krogih, posebno v najvišjih) ein wichtiges Argument gegen alle Zugeständnisse zu Gunsten der Polen dieses sei, dass die deutsche Regierung die Einschränkung der Rechte der polnischen Bevölkerung für eine unumgängliche Sache halte.“ In tako je bilo od leta 1863.! Zdziechowski seveda upa boljših časov, ko bo na Ruskem zavladata „krščanska politika“, kajti pri tem ostane, da je v časih, ko je Nemčija napovedala Poljakom najstrašnejši boj, njih edina mogoča zaveznica Rusija, „ali po načelih svobode prerojena Rusija“. Da se pa Rusija še res lahko prerodi, za to so mu dokaz ruski duševni velikani.

Moč duha je seveda velika, ali omeniti moram, da se Zdziechowski premalo ozira na gospodarska in socialna vprašanja. Tega tudi od njega ne moremo zahtevati, ali nekoliko ga moti tudi to, da je poljski konservativec, četudi prav simpatičen. Da postavim tudi njegovo versko naziranje v pravo luč, moram povedati, da je pristaš reform v katoliški cerkvi, kajti zanima se za razne take pojave in pričakuje, da bi združenje ruske cerkve s katoliško lahko prerodilo versko življenje na zahodu s tem, da bi v cerkvi imeli besedo tudi nižji duhovniki in posvetnjaki.

*M. Murko.*

## Upodablajoča umetnost

**Zasebna risarska in slikarska šola Rih. Jakopiča in M. Sternena.** V čast je slovenskim umetnikom, da ob tako nezadostni gmotni in moralni podpori s strani poklicanih činiteljev ne opuste ničesar, kar more služiti razvoju naše umetnosti v prospeh. Z mecenati se bogme ne moremo hvaliti; ta trditev menda ne bo žalila njih, ki so ali slučajno ali pa o priliki naših umetniških razstav iz oficijalnega rodoljubja kupili kako sliko ali skulpturo, ki je bila nezaslišano poceni, da jo obesijo ali postavijo na prazen prostor v svojem stanovanju. Stipendij za dijake-umetnike